

Ганна Токмань

УДК 821.161.2-1.09(092)

“СТАНЦІЯ ВОРОЖБА” ГАЛИНИ ГОРДАСЕВИЧ: МОТИВИ І МАГІЧНО-СУГЕСТИВНА ПОЕТИКА ЛІРИЧНОГО ЦИКЛУ

Стаття присвячена інтимній ліриці Галини Гордасевич, зокрема ліричному циклу “Станція Ворожба”. Дослідниця послідовно розглядає художні тексти в порядку їх розташування й у контексті всього циклу. Вірші Галини Гордасевич порівнюють із текстами народної магічної поезії та творами українських майстрів художньої сугестії. Увага зосереджена на інтерпретації екзистенційного змісту віршів. Визначено риси індивідуального стилю, провідні мотиви, місце циклу у вітчизняній культурі.

Ключові слова: інтимна лірика, ліричний цикл “Станція Ворожба”, компаративний метод, народна магічна поезія, сугестія, інтерпретація, екзистенційний зміст, мотив, стиль.

Hanna Tokman. Motifs and magic suggestive poetics of the lyrical cycle “Bewitchment Station” by Halyna Hordasevych

The article examines intimate poetry by Galina Hordasevych, namely, the lyrical cycle “Bewitchment Station”. The author analyzes literary texts one by one in the sequence of their arrangement and considering the context of the whole cycle. The poems by Galina Hordasevych are compared with magical folk poetry and the poems by the Ukrainian masters of suggestive art. The interpretation of the existential meaning of poetry is in the focus of the study. The author described the peculiarities of the poetess's individual style, identified leading motifs of the cycle and outlined its place in the Ukrainian culture.

Key words: intimate poetry, lyrical cycle “Bewitchment Station”, comparative method, magical folk poetry, suggestion, interpretation, existential meaning, motif, style.

Галина Гордасевич (1935–2001) – українська поетеса, авторка низки збірок, які охоплюють усі жанрові групи лірики за провідними мотивами. Інтимна лірика авторки містить високохудожні твори, які позначені виразним індивідуальним стилем і водночас продовжують фольклорні та літературні традиції українського мистецтва слова. 31 березня 2015 р. поетесі мало б виповнитися 80 років, ушануємо її пам'ять цією статтею. Зосередимо увагу на ліричному циклі “Станція Ворожба” (збірка “Слід зірниць”, 1986), який пізніше переріс в однойменну поетичну збірку (“Станція Ворожба”, 2001). Тут продовжено традицію українських магічних текстів, актуалізовано той шар культури, який, за твердженням фольклористики Марини Новикової, “захований у надрах фольклору біля самого його серця, біля самих джерел” [9, 7]. Замовляння – один із найдавніших жанрів усної народної творчості, у його основі лежить переконання у прямому зв'язку образного слова та реального життя. Як саме слово переходить у дійсність невідомо, проте засобом для цього таємного переходу виступає сугестія, особливий лад мовлення, який повинна опанувати ворожка.

М. Новикова зізнається у труднощах збирання відповідного виду усної народної творчості: “Отже, ще й донині – нехай у неясній, “забобонній” підсвідомості – замовляння оберігаються народною культурою від стороннього погляду” [9, 7]. Галина Гордасевич впустила читача до художнього світу, не просто інтимного, а й закритого, відмежованого від сторонніх, і в цьому особлива довіра до читача, адже він для поетеси свій, утаємничений, посвячений.

Поетка-ворожка, без сумніву, трохи іронізує над власною “забобонною” підсвідомістю, однак не репресує її, а випускає на волю, дає можливість виявитися в художньому слові, відтак перестати мучити душу, звільнити її від чогось темного й палючого. Літературна іронія як елемент поетики цього циклу дистанціює ліричну героїню від сивої давнини, в якій виникли пращури її віршів – замовляння, створює образ емансипованої жінки ХХ століття.

Поряд зі зв'язком із магічним фольклором спостерігаємо пов'язаність віршів циклу “Станція Ворожба” із традицією української і зарубіжної сугестивної лірики. Дослідник української сугестивної поезії Анатолій Гризун зазначає: “Сугестія у багатьох своїх зразках часто перебуває між фольклором і художньою літературою, вбираючи в себе засоби образності обох стихій” [5, 26]. Спробуємо побачити в ліриці Г. Гордасевич і фольклорне, і сугестивно-літературне начала, а також їхній взаємозв'язок.

Лірична героїня циклу – жінка з непростим і нелегким минулим. У глибині цього образу відображено ту грань особистості авторки, про яку П. Гоць сказав: “Як людина Галина Гордасевич пройшла важку, страдницьку дорогу, всіяну гострими шипами і пройшла її з честю” [4, 20]. Юною дівчиною Галина зазнала ув'язнення у сталінській в'язниці, звинувачена в антирадянській діяльності. А щодо “забобонної” підсвідомості, варто пригадати, що дід і батько поетеси священики, до того ж репресовані компартійною владою, з маминого боку – вчителі. Зв'язок із народом, його віруваннями і творчістю в авторки опосередкований Біблією, художньою літературою, власним мистецьким світоглядом.

У своєму творчому “Я” Галина Гордасевич поєднала шляхетність та елітарність галицької інтелігенції, український незламний дух, осягнення його глибин і моря страждань, які випали на долю нації та особисту дорогу. З. Зимний влучно визначив витоки її особистості: “Вона генетично належить до того надзвичайно тоненького прошарку суто української інтелігенції періоду другої половини ХІХ – початку ХХ століть, нащадків якої фактично не залишилось на теренах теперішньої України” [7, 6]. Головну провину за цей стан дослідник покладає на комуністичну владу як селекціонера “з вирощування фантома”. Галина Гордасевич не стала фантомом, ім'я якого “радянський народ”, вона зберегла правдиву ментальну реальність українки.

Отже, перед нами вірші спадкоємиці елітарної духовної традиції – галицької інтелігентки, якій довелося подолати тернистий шлях, далекий від цього статусу як просторово (тюрма, Донбас), так і соціально (різноробоча на будівництві, прибиральниця робітничого гуртожитку, працівниця заводу, друкарні). Пододала все, заочно закінчила Літературний інститут ім. О.М. Горького в Москві, написала й видала книжки художніх творів, стала у лави борців за незалежність України, зазнала кохання, виростила сина. Ліричний цикл “Станція Ворожба”, написаний в її донецький, найдовший період життя, привідкриває таємницю джерел, з яких ця непересічна особистість черпала наснагу, серед них кохання і віра в силу слова українського, правічного, здатного матеріалізуватися.

Відкривається цикл “Прологом”, у якому поетеса звертається до ворожки, тобто до свого слова, утіленого у вірш, що почне жити окремим життям і вплине на її долю:

Ворожба моя, Ворожба,
Наворожи мені долю
Наворожи мені долю

З очима карими,
І спалю я все за собою
Вогнем пожарами <...> [3, 71].

Жінку не цікавить традиційне (що було, що буде, чим серце заспокоїться), перед нами ворожба – одухотворений власний вірш, предмет ворожіння – кохання до чоловіка “з очима карими”, хай воно буде і все! Перший твір ліричного циклу містить екзистенційний вибір героїні: вона обирає кохання як стан своєї душі, віднині актуальність її існування залежатиме передовсім від цього палкого й небезпечного почуття.

До ознак сугестивної поезії, оприявлених у тексті, віднесемо фоніку – повтори слів і рядків, гру голосними і приголосними звуками ([o] і [ж]). Талановита звукова інструментовка вірша насичує звуком [o] всі ключові слова тексту: ворожба, доля, очі, вогонь, сонце, осінь, дорога. А звук [ж] (у слові “Ворожба”, спільнокореневих із ним, а також “пожар”) переходить у повтор близького до нього [з] у звучанні центральної частини вірша й повертається до повторного нагнітання [ж] у кінцівці.

Показова також поетична граматики тексту: усі дієслова стоять або в наказовому способі, або мають форму майбутнього часу дійсного способу – відбувається моління та обіцяння покірності богині Ворожбі. Героїня не ворожить, а вмовляє богиню, навіює їй свою волю, просить, щоб вона застосувала магічну силу й допомогла досягти мети – кохати й бути коханою.

Свій ліричний цикл авторка вибудовує сюжетно, подібно до збірки “Зів’яле листя” І. Франка. Після прологу знайомимось з героїнею циклу, у вірші “З нашої першої розмови” подано її психологічний портрет. У трьох строфоїдах (1-ий – п’ятивірш, 2-ий – семивірш, 3-ий – моновірш) контрапунктивно подано провідну рису характеру жінки – її волелюбність. Поетика магічного навіювання розпочинається завдяки “музичній магії” (О. Астаф’єв), і ми розуміємо, що ворожба почалася. Відбувається “дублювання повторами; дублювання синонімами” (М. Новикова): жінка підхоплює враження чоловіка про те, що вона “щаслива, бо вільна” (“як нестримна річка гірська, / як в високому літньому небі / хмарина легка”), і бумерангом повертає йому це привабливе враження від свого “Я”, закарбовуючи в його свідомості такий самий психологічний автопортрет:

Так, мій милий,
я вільна,
як річка гірська свавільна,

як в високому літньому небі
хмарина повільна [3, 72].

Наскрізна в ліричному сюжеті самотність героїні (“Тільки ж воля моя – / від самотності”), що також має навіювальний сенс, адже звернута до чоловіка, захопленого її щасливим, вільним “Я”, тож у нього має виникнути бажання звільнити прекрасну незнайомку від її самотності. Моновірш, який відіграє роль пуанта в тексті, перекреслює зміст усього попереднього тексту про щасливу співрозмовницю: “Ох, яка ж то воля гірка!” [3, 72].

Образ героїні набуває складності, багатоплощинності, внутрішньої суперечливості, стає цікавим, вразливим, адже нестримна річка виявляється слабкою, вона не рада своїй нестримності, потребує порятунку від “гіркої волі”.

У віршах “Птахи щастя” і “Прохання” героїня, звертаючись до коханого, просить тепла й відданості. Образ птахів щастя провідний, поданий у розвитку в першому з названих творів (з’являється алюзія “Синього птаха” М. Метерлінка). Талановита метафорика тексту позначена динамікою: “І для птахи щастя гніздо я зів’ю”, “Ми з тобою діждемось такої весни, / Коли виведе птаха золотистих малят”, “Птахи щастя нас будуть будити, / влітати в вікно” [3, 73]. Драматизму ліричному циклу надає мовчання чоловіка, до якого так пристрасно й ніжно звертається героїня. Читач (а може, і вона) не знає, що стоїть за цим мовчанням. “То чого ж ти мовчиш?”, – запитує закохана жінка,

відповіді немає. А що саме вона прагне почути, оповідає наступний вірш “Прохання”:

Скажи мені єдиний раз:	І я повірю.
– Я твій! –	І про все забуду [3, 74].

Пейзажні деталі, вмальшовані в ліричний текст, часто символічні, як і образ птахи, вони символізують щастя: “І раптом вітер налетить південний, / Піде грайлива хвиля по ріці, / Запахне літом, щастям і теплом”. Простір українського Півдня вгадується за картинами природи, емоційно написаними авторкою “Станції Ворожба”, він виступає не просто тлом історії кохання, а й учасником магічного дійства.

Образи птаха й літа пов'язані в українських замовляннях передовсім із закличками тепла: “Ой вилинь, вилинь, гоголю! Винеси літо з собою, винеси літо, літечко, і зеленєе житечко, хрещатенький барвіночок і запашний васильочок!” [11, 172]. Глибинна образно-емоційна спорідненість із цим магічним світом відчувається в поезії Г. Гордасевич.

Наступні в циклі два вірші можна об'єднати з погляду художнього часу: “Вічний вірш” ігнорує його плин, а подальший, “Світанкова пісня”, зупиняє мить, що так само неможливо. Зміст заголовка твору “Вічний вірш” розкривається в тексті й потверджується його останнім рядком. Понадчасовість виявляється через образи місячного пилу, полину, світла у вікні, солов'їв, які складають структуру вірша. Портрет чоловіка й розповідь про чекання на нього ліричної героїні завершуються іронічним запереченням впливу цивілізації на справжнє почуття кохання:

В двадцятому віці солов'ї	Сховаю обличчя в долоні твої.
І ті електронні, коханий...	Я – вічна жінка, коханий [3, 75].

У “Світанковій пісні” жінка навіть чоловікові щасливий стан гармонії з коханою і природою, маючи бажану мить ранкового пробудження:

Розбуди мене, розбуди,	Поведи мене, поведи
А як буду я тиха і сонна,	Милуватися сходом сонця [3, 76].

Спонування встати й піти на зустріч із сонцем близькі сакральному відчуттю “білого світу” в текстах замовлянь, як і сурядний кумулятивний принцип композиції вірша-ворожби Г. Гордасевич. Героїня просить-чарує: “Розбуди мене, розбуди...”, “Поведи мене, поведи...”, “Заспівай мені, заспівай...”, “Запитай мене, запитай...”, “Обніми мене, обніми...”. Омріяні дії коханого нанизуються одна за одною, як і у творах “найбільш раннього, докомпозиційного сприйняття і зображення світу” (за М. Новиковою).

Сакралізацію імені коханого (без його оприлюднення) спостерігаємо у вірші “Твоє ім'я”. Художній простір вірша сягає небес: блискавка пише на них неназане “неповторне ім'я”, веселка єднає свої дві руки, розвіюються хмари, конає грім, сонце засвічує дощинки, щоб ясне ім'я “сіяло над світом” [3, 79]. Цікаво, що образ блискавки (“огненного бугала”) трапляється й у любовних замовляннях: “Не лети ж, огнений бугало, ліса палить, землі сушить, а трави в'ялить! Полети ж ти, огнений бугало, до козака у двір. Де ти його спобіжиш, де ти його заскочиш <...> учепись ти йому за серце, затоми ти його, запали ти його: щоб він трясся і трепетався душею за мною” [11, 41]. Залучення небесних сил до взаємин жінки із чоловіком визначальне для світу “Станції Ворожба” Г. Гордасевич.

У вірші “Казка з мораллю” поетеса не тільки малює традиційні образи, а й застосовує принцип аналогії, засадничий для найдавнішої поезії. Дві хвили у синім морі, дві птиці у синім вітрі, дві зорі у синім небі існують і розлучаються так само, як двоє закоханих. Широко, красиво, мальовничо зображені історії прощань, у ритмі рухомих картин, аналогічних за своєю сутністю. Мораллю розказаної жінкою казки (це кумулятивна казка, її найдавніший, найближчий до замовлянь тип) виступає думка про небезпеку розставань, адже розлучення пари призведе до втрати кохання, а отже, і щастя.

Закликання-оберігання щастя і передчуття його обривання – провідні мотиви циклу “Станція Ворожба”. Кохання прийшло, воно тут, поруч, його дав чоловік із карими очима й королівським іменем (у “Королівському вірші” його названо Владислав). Замилування коханим, захоплене його портретування, емпатія, враження від дотиків і поглядів становлять зміст багатьох творів циклу. У вірші “Чоловік, якого я люблю” героїня виявляє емпатію: вона відчуває наближення коханого, навіть коли не бачить його і не знає про зустріч. Милується ним у “Сонячному вірші”; сумує, очікуючи на побачення після розлуки, у “Листі з відпустки”.

Мотив неминучої гіркої розв’язки сонячної “love story” виразно звучить у “Недоречній розмові”. Вірш з елементом драми містить три картини майбутнього, кожній з яких притаманний пороговий художній хронотоп, утім душевний надриг сховано в підтекст. Сильна жінка ніяк не покаже свого горя, зуміє попрощатися зі щасливим коханням так само, як прощається з літом, спокійно усвідомлюючи неминучість його відходу:

Коли твої губи для мене схолонуть,
І ти поцілуєш,
а буде це як прощання,

Я скажу:
– Знову небо затягнуло
надовго дощами [3, 85].

Єдине, чого вона хоче – відтягнути час прощання, тож перекоонує себе в тому, що “це ще буде нескоро. / Це ще буде колись-то”, тому й називає розмову недоречною. Провину за майбутню розлуку лірична героїня Г. Гордасевич не покладає ні на кого. Вірш “Це літо нас зачарувало...” завершується підказкою для виправдання чоловікові, що її покине: “Ти, коханий, скажи мені: / – Я не винен! / Це винне літо!” [3, 86]. Зміна пір року у природі й розвиток кохання інтерпретуються авторкою за аналогією, як щось поза волею людини, правічне і дане. Хід долі змінити не можна, проте можна щось утривалити, відсунути в далечину, зачарувати.

Концепт “чари, чарування, зачарованість” – один з основних у циклі, що зрозуміло з огляду на його назву. Чари як приходять ззовні, так і насилаються героїнею. Чарує закоханих літо, поетеса описує ритуальні чаклунські дії цього чарівника: воно “заплітало з ромашок вінки”, “дарувало повні жмені зірок”, “соком вишневим текло”... Кожна із цих дій водночас і звична ознака натурпростору, і відгук прадавньої народної магії. Вінок, зірки, чаклунське зілля наявні у стародавніх зразках магичної поезії. (Наприклад, “Зорі, зірниці, єсть вас на небі три рідні сестриці...” [11, 40]). Жінка вчиться чаруванню у природи і стає сама до цієї небезпечної, але вкрай необхідної їй справи. Звертається до світанку, прохаючи його не поспішати, не проганяти літньої ночі палкого кохання, адже вона й так коротка. Форма рондо перетворює кожен 5-рядкову строфу на моління-заклинання, адресоване невблаганному часу.

Вірш завершується самоіронією. Може, її звернено не тільки на себе, а й на алузію славнозвісного діалогу про жайворонка і солов’я у п’єсі В. Шекспіра “Ромео і Джульєтта”, яка неодмінно виникне в читача:

Не спіши, світанку, не спіши,
Дай ще налюбитись наостанку!
Я тебе послухаю, світанку,

Коли скажеш: “Жінко, не гріши!”
Тільки ти, світанку, не спіши! [3, 87].

Завершення твору моновіршем (раніше талановито застосоване, наприклад, поетом “розстріляного відродження” Є. Плужником) акцентує навіювальном-магічну особливість тексту, а також складну емоцію переживання щастя й остраху перед його втратою.

Щодо еротичного складника поезики циклу, завважимо його присутність, але не акцентуацію та не деталізування. Ідеться про пристрасне кохання, це зрозуміло від першого до останнього вірша “Станції Ворожба”: тілесність зрима, палкий фізичний потяг то оприявнюється в тексті, то (частіше) бринить у підтексті. У “Колисковій для світанку” ми бачимо пару, яка спить, проте, не намилювавшись за ніч, прагне продовження любовців (“Хай мене ще поцілує милий, / Ще нас пестощі не натомили”, “Губи не розстануться з губами”, “Ще вогонь жаги в нас не зачах”). Еротизм любовної лірики Г. Гордасевич відкритий, самоцінний, він неодмінний супровідник (а може й зачинатель) кохання її героїв, водночас тілесно скромний, не надто відвертий, не епатажний.

Героїня циклу чаклує не тільки над часом, а й над своїм коханим. Те, що в народній культурній традиції здавна називається приворот, поетично виражено в низці творів, зокрема “Перша спроба чаклування”, “Друга спроба чаклування”. Між названими віршами авторка вмістила дві поезії, які начебто маркують плин часу між спробами вплинути на серце чоловіка, а ще пояснюють читачеві причини все нових і нових чаклувань.

У “Першій спробі чаклування” лірична героїня розмірковує над питанням: “Чим я тебе причарую?”. Вона відповідає сама собі, шукаючи потаємних стежок до серця чоловіка. Цих стежок три (магічне число): перша ритуальна дія потребує зілля, адже спрагла кохання жінка чаруватиме “травами, / Що в темному лісі цвітуть на Купала”; другі чари навіюватимуть слова, “що проти них ти не матимеш ради”; треті – поцілунки, вони будуть найдієвішими (“так зацілюю тебе до нестями, / Що в моє чарування ти змусиш повірити”) [3, 88]. Зілля, слова, поцілунки входять до системи засобів народнопісенної магії; розвиток ліричного сюжету відповідає також ієрархії ритуальних дій, адже саме поцілунок у міфах різних народів виступає настільки потужним засобом, що може перетворити потвору на красеня й навіть підняти людину з довготривалого “мертвого” сну.

Як у контексті циклу пояснюється потреба нових чаклувань? “Варіації старої легенди для тебе” містять авторську художню рецепцію історії про царицю Тамару, яку “Невірний коханець зневажив” [3, 89]. Кавказька цариця жорстко відреагувала на зраду: “Вогонь мій усіх принадить, / Та кожного прийме Терек – / Тоді вже ніхто не зрадить!” [3, 90].

Сильна і пристрасна натура ліричної героїні Г. Гордасевич не вимагає такої самої сили духу від обранця, жінка просто хоче втримати його біля себе. Її намагання розгадати сутність “Я” чоловіка ніяк не вплинуть на ставлення до нього – кохання невідконтрольне розуму. Назва вірша “Просто сни” провокативна, адже йдеться в ньому про зовсім непрості речі, навіть більше, про нерозгаданні речі, а саме таємницю екзистенції. Хто він, чоловік, якого покохала? Поетичні варіанти можливої відповіді на це важливе для люблячої жінки запитання дають сновидіння про птахів, що начебто нав’язливо приходять до неї ночами. Лихі передчуття лежать у підсвідомій основі цих снів, вона бачить чоловіка в образах різних птахів після розлучення з нею. Цікаві, яскраві, різноманітні психологічні портрети виписано талановито, з іронічним залученням народної орнітології. Перед читачем постають образи чоловіка-

сороки, -ластівки, -папуги, -посмітюшки, -сокола, випущені жінкою на волю. Героїня не приховує від коханого його насмішкуватих портретувань, форма вірша діалогічна, позаяк містить адресата, до якого звертається оповідачка орнітологічних сновидінь. Вона ставить його перед вибором: замислися сам – хто ти? на що здатен у цьому житті? як поведешся у наших стосунках? Тому кожна строфа розпочинається із припущення: “Якщо ти...”, – і називається пташка. Котра гіпотеза слухна, вирішувати об’єкту дослідження.

Г. Гордасевич – талановитий психолог та іроніст, вона образно змальовує поведінкові особливості птаха і глузливо вкладає у кожен характеристику вторинну номінацію. Жінка насміхається із сороки, яка літає невисоко, та ще й полюбляє “щось на пам’ять украсти”; з ластівки, що крутиться біля хати, ловлячи мошву; з барвистої папуги, яка, відчувши тягар волі, сама повернеться у клітку, “щоб напоїли, дали поїсти”; з посмітюшки, якій “на волі не буде тяжко: / Хтось кинув крихти, / хтось проса посипав” [3, 91]. Сміється навіть із сокола, бо ж злітає надто високо й не може знайти собі подруги, бо до пари він лиш “хмарині високій”. Саме цей пташиний образ відповідає українським замовлянням. “Я до тебе на соколі йду, ти ж глянь на мене соколиними очима і привернися до мене своїм добрим серцем” [11, 37], – мовить замовляння. У поезії Г. Гордасевич читаємо подібне: “Навіки поселиться в серці неспокій: / Де він, мій сокіл? Де він мій сокіл?” [3, 92]. Заспокоїти жіноче серце здатна не думка про вічне кохання, а надія на повернення птаха, хоч колись, після його вільного лету: “Все таки вірю, / Що пізно чи рано, а ти все одно / Вернешся і стукнеш в моє вікно” [3, 92]. Драматичність і провідного мотиву, і композиції вірша – яскрава ознака індивідуального стилю інтимної лірики Г. Гордасевич.

Доля котиться так, як має бути, і все ж прагнення її зачаклувати, змінити, уникнути неминучого у природі людини, а закоханої жінки тим паче. У “Другій спробі чаклування” поетеса рішуче заперечує попередні вірші: вона не буде ні кидати коханого в Терек, ні відпускати на волю – він має бути з нею. Рефреном через рядок у вірші лунає: “Зі мною будь!” [3, 93]. Настійливе “Зі мною будь!” зовсім не виглядає як нав’язування себе чоловікові, це власне стилістичний засіб, що має витоком гіперболізацію в замовляннях. Порівняймо із прекрасним за силою почуття й метафорикою тексту народним приворотом: “Візьми коня Халамина, та посади Саламина: меч йому дай у руки, пошли його на села, на города та на болота, на усякі міста: де його спобіжиш, де його заскочиш, там його січи, там його нуди, там йому не дай ні спати, ні лежати, ні пити, ні їсти, ні пити, ні інших любити. Щоб в цей час і минуту до мене прибув...” [11, 43]. У “Другій спробі чаклування” Г. Гордасевич так само нівелюється час й акцентується простір: авторка перелічує години, які переживатиме пара, і наголошує, що в будь-яку життєву добу, добру чи лиху, вона має бути нерозлучною. Художнім хронотопом омріяного кохання стає калейдоскопічна зміна часів при незмінності простору, в якому знаходяться двоє.

У серці ліричної героїні буря почуттів різноманітних, а то й суперечливих. Кохання викрешує емоції найширшого регістру: від повного нівелювання свого внутрішнього “Я” до його нікому не чутого крику. Авторка майстерно і продумано розташовує вірші в циклі, ставлячи поряд дуже відмінні за емоційним забарвленням. Так, у вірші “Нічний шепіт закоханої жінки” спостерігаємо цілковиту саможертвність у коханні, рефреном звучить фраза: “Навіть коли поруч – не я”. Героїня начакловує щастя коханому – “найніжніший спів солов’я”, “друзів щирих і вірних”, взаємність найбільшої його любові, жінка готова заплатити найвищу ціну за дієвість чаклування, пожертвувати своїм щастям. Розташована ж наступною поезією “День без тебе” – крик болю:

Ти не був у мене сьогодні,
І тому мої губи голодні,

І тому мої руки голодні –
Ти не був у мене сьогодні! [3, 95].

Вірш-експресія містить оригінальні образи, які виявляють межовий відчай жінки, що прагнула, однак не отримала кохання, не побачилась зі своїм лицарем: “Мені хліб піском розкришився”, “І вода не тамує спраги, / Закипа на губах моїх спраглих”, – авторка використовує симфору, не називаючи любовного відчаю, а метафорично (загадково) змальовує його в яскравому художньому образі. Симфора притаманна сугестивній літературній ліриці, порівняймо у вірші І. Драча: “Вкотилось і ген одкотилось, / Солоним риданням зайшлося...” [6, 179]. Як бачимо, саможертвність і запаморочливе бажання щастя перегукуються у серці ліричної героїні “Станції Ворожба”.

Мотив обману, а точніше самообману, також наявний у творах циклу. Жінка, яка переживає своє останнє, найбільше кохання, далеко не певна, що вона для обранця так само кохана. Порятунком душі стає самоомана: він любить, ми будемо завжди разом. У вірші “Приїдь до мене” вона повірить у забобон, що розбита через серцевий біль чашка принесе щастя. У наступному творі “Я об тебе, мов хвиля, б’юся...” героїня зізнається відкрито:

Що мовчиш ти – мовчи. Це дарма.
Я себе обману сама.

Знов коханим тебе назву.
Хоч обманом живу, та – живу! [3, 97].

У формулі життя “хоч обманом живу, та – живу!” приховано думку про смерть, якій дорівнюватиме існування без любові, тому, щоб вижити, варто вигадати взаємність і повірити у власну вигадку, заморозити саму себе.

Лірична драма, яку становить цикл “Станція Ворожба” розвивається за законами нещасливої “love story”: палке кохання, жіноча мрія про вічне щастя вдвох, розлука, чекання. Мотиви розлуки й чекання авторка пов’язала з ранньою осінню, що настала після теплого літа. Красиві осінні пейзажі обрамлюють розповідь про драматичні події у взаєминах пари. “Дощ на клавішах листа / Грав щось задумливе й лагідне” [3, 98], – так вишукано розпочинається вірш про розлучення. Поетичну ознаку циклу становить також уведення до емоційних злив суто побутових картинок, які роблять цю любовну історію реальною, правдивою, земною. То згадка про випечене жінкою цукрове печиво до чаю, то опис суниць під дубами й чорниць під сосною, то точно передана тональність діалогу з коханим наближають художній світ циклу до дійсності, знайомої кожному читачеві:

І ти прощаєшся поспіхом
І щось говориш про справи,
А я ховаю під посміхом
Той біль, що проймає справді,

І теж щось сказати хочу,
Що часу, мовляв, ні хвилини,
І щоки мої лоскочуть
Дощу спасенні краплини [3, 98].

Поєднання у творах “Станції Ворожба” традицій магічної поезії і реалій щодення, картин сучасного побутування людини ХХ століття – особливість поетики, притаманна циклу в цілому.

Героїня виявляє не тільки жіночу логіку (себто її відсутність), а й справжню мудрість жінки, яка зазнала чимало випробувань і втрат. У вірші “Буду чекати тебе на осіннім пероні...” образно висловлено гірку, проте правдиву думку (апофтегму): “А любов, наче квітка: / Її цвісти не примусиш” [3, 99]. Образ, яким завершується цей вірш, містить пейзажну й побутову характеристики, об’єднані почуттям любовного смутку: “Жовтий листок, мов квиток, по якому ти не приїхав”.

Кульмінацію драми становлять вірші про вмирання любові. З'являється новий герой – любов, яка малюється окремо від пари, як самоцінний і самостійний персонаж зі своїм існуванням, портретом, смертю. У “Розгубленому вірші” (зазначимо оригінальні назви творів Г. Гордасевич, її вірші – це теж самостійні герої циклу, які розгублюються, прощаються, впадають у розпач) кожен із трьох строф поетеса закінчує риторичним запитанням: “Але в чому ж винна любов?” [3, 100]. Любов виступає третьою стороною конфлікту, чоловік, а може, і жінка, завдали їй удару, тобто поранили щось гарне й неповторне, що виникло на землі. У “Розпачливому вірші” страждання любові доходять межі – вона помирає:

Наша любов помирає.
Наша любов помирає!

Лежить на смертнім ложі,
Стуливши уста блідії [3, 102].

З'являється алюзія Франкового “Зів'ялого листя”, зокрема другого вірша із “Третього жмутку” цієї ліричної драми, яка, безперечно, вплинула на творчість Г. Гордасевич:

Вона умерла! Слухай! Бам! Бам! Бам!
Се в моїм серці дзвін посмертний дзвонить.
Вона умерла! Мов тяженний трам,
Мене цілого щось додолу клонить [12, 156].

Співзвучність настрою, паралельність стилістичних фігур, мотив смерті наближають поезію Г. Гордасевич до Франкової. Проте в поетеси вмирає любов, а у світі “Зів'ялого листя” йдеться про смерть дівчини та гостру, смертну реакцію на неї ліричного героя: “Вона умерла! – Ні, се я умер” [12, 157]. Кожний з авторів знайшов оригінальну форму для віршів написаної ними ліричної драми: І. Франко створив образ зів'ялих листочків, а Г. Гордасевич – віршів-ворожінь.

Чому ж героїня “Станції Ворожба” не намагається зачаклувати любов, не стає до її порятунку шляхом замовлянь, не лікує? Відповідь уже пролунала в попередньому вірші: “А любов, наче квітка: / її цвісти не примусиш” [3, 99], тут же сильна й мудра жінка лише завважає, що “стоїть мій тверезий розум, / Сльози гіркі втирає” [3, 102]. Рано чи пізно в коханні наступає межа, за яку ніякі ворожіння вже не перелетять.

Що залишається жінці після усвідомлення втрати взаємності, яким буде життя після смерті любові? Спогади й ситуація внутрішнього вибору між доріканням і вдячністю долі. Імпресіоністична манера та образ маків як провідний наближують вірш Г. Гордасевич “Моя любов палала маками” до картини французького художника-імпресіоніста К. Моне “Поле маків”. Українська поетеса подає читачеві враження від кохання своєї героїні, ця імпресія кольорова й відчутна на дотик: “Немов рубінові посудини, / Росою чистою сповнялися” [3, 103]. Маки, повні чистої роси кохання, не могли існувати вічно. Діалогізм тексту виявляє самозаспокоєння жінки, намагання її отверезити себе, повернутися від магії станції Ворожба до земної реальності: “А ти надіялась на чудо? / А чуда, бачиш, і не сталося...” [3, 103]. Кульмінаційний момент ліричної драми пера Г. Гордасевич особливий образом любові, безвинної, ніжної, палкої, вмираючої.

Розв'язка ж драми не подібна до драматургічної, бо довга й напружена інакше, не так, як кульмінація. Її психологічну сутність виявляє притишений, затамований, але безкінечний душевний біль. Чаклування триває, проте це вже самонавіювання, самоумовляння, спрямовані на потребу якось далі будувати своє життя:

Цей біль мине,
Бо ніщо на світі не вічне.

Цей біль мине,
Як минають дощі і зима [3, 104].

Сподівання на цілющу дію часового плину підтримуються ще однією народною мудрістю: “Що судилося – не обминуть” [3, 104]. Художній простір вірша однолінійний (дорога долі) і рухомий: минуле щастя віддаляється, віддаляється, віддаляється... Тамування болю самоцуклуванням – одна з драматичних сторінок “Станції Ворожба”, яка перетворюється в ці моменти на монодраму.

Образ літа-чаклуна наскрізний у циклі, це літо винне в любовній драмі. Звинувачувати його чи пробачити? Це вічне питання для тих, хто пережив драму безрозсудного кохання з гірким завершенням, порушено у вірші “Прощання з літом”. Лірична героїня Г. Гордасевич вирішує його подібно до Мавки із драми-феєрії Лесі Українки. Порівняймо, Мавка у відповідь на неприйняття Русалкою історії її кохання риторично запитує:

Ти кажеш – каяття? Спитай березу,
чи кається вона за тії ночі,

коли весняний вітер розплітав
їй довгу косу? [10, 400].

Жінка, яка зупинилася на “Станції Ворожба”, також відкидає каяття, звертаючись до літа-чарівника: “Не клену тебе, що минуло. / Дякую, що було” [3, 105]. Вдячність за щастя кохати і бути коханою, паралель із природою та її таїнствами певною мірою уподібнюють ліричний цикл Г. Гордасевич до “Лісової пісні” Лесі Українки.

Вік жінки – питання дражливе й делікатне, поетеса не вагається, а відповідає на нього мудро, оптимістично, позитивно. У творах “Буду тебе любити” й “Вірш для сорокалітніх жінок” авторка нібито творить “жіночий роман”, адже розповідає про драму красивого, хоч і зневаженого кохання, жіночі сердечні муки, мрію про нову весну й нове почуття, яке стане ліками від колишнього і буде, нарешті, справжнім. Традиційно в “жіночому романі” постає привабливий образ героїні постбальзаківського віку: тільки в сорок уміють любити, а ще “уміють простити. / І попроситись. / І відпустити” [3, 107]. Певна банальність сюжетної лінії ліричного циклу “Станція Ворожба” (а може, споконвічність?) компенсується оригінальністю художнього втілення, зокрема сугестією, та естетичною грою в магічну поезію.

Відчуття пустки, прийдешня порожнеча безвірного існування тривожить героїню на екзистенційному рівні. Коли перекреслено віру в любов, у те, “що десь є він – єдиний в світі” [3, 111], існування втрачає опору, основу, сенс. Вірш “Так довго вірила в любов” завершується питанням, відповіді на яке немає: “То в що ж повірю я тепер?” [3, 111]. Художня система запитань, які звучать протягом ліричної драми “Станція Ворожба”, психологічно напружена, екзистенційна.

Контраверсійність становить особливість роздуму ліричної героїні цього циклу. Як оцінити, як осмислити кохання, що минуло, але водночас не може відпустити від себе? “Прости, що я тебе люблю” [3, 112], – так парадоксально Г. Гордасевич розпочинає один із творів, адже зазвичай ми просимо вибачення за нелюбов, тут же навпаки. Парадокс у тому, що завдати печалі чоловікові своєю любов’ю жінка не може, нерозділене кохання завдає болю тільки їй. Контраверсією виступає думка: “...а, пусте! / Ось поболить і перестане” [3, 112]. Котру з версій постісторії свого кохання обере героїня, не відомо. Імпресіоністичне завершення тексту засвідчує лише їх парадоксальне поєднання: “...А десь уста твої сумні. / Як гірко-солодко мені!” [3, 112]. За тим

же композиційним принципом вибудовано наступний у книжці вірш “Згадаю – і в серце ніж...”. У ньому зображено три часи: минулий, теперішній і майбутній. Минуле і теперішнє в житті героїні контраверсій не викликають, у них усе однозначно: у минулому “наша з тобою ніч, / Ніч наша з тобою!”, у сучасному “десь далеко є дім, / Нестерпно самотній дім, / Дім, де були ми щасливі!” [3, 113]. А от майбутнє може піти різними шляхами, і жінка то чаклує (“Торкнися моєї руки / Упевненими руками!”, “Я кличу тебе: – Ходім!”), то зізнається собі, що минуле в майбутнє перейти не зможе, як його не зачаровуй (“Все, що було, – було. / Все, що минуло – минуло”) [3, 113]. Круговерть із вірю / не вірю, минуле / майбутнє робить ліричний цикл неоднозначним, занурює читача у власні роздуми про кохання, щастя, час.

У вірші “Згадаю – і в серце ніж...” спостерігаємо неодноразове використання хіазму (стилістичної фігури, яка синтаксично твориться за моделлю хреста), властивого як для давньої магічної поезії, так і модерністичної сугестивної лірики. Пригадаймо, у замовлянні: “Де сонце сходить, там кров знімається; де сонце заходить, там кров запікається” [3, 57]; у навіювальному вірші М. Вінграновського, подібному за мотивом до твору Г. Гордасевич: “Мовляв, була. Була – мана. / Була? Була. Не верне” [1, 150].

У книжці добре продумано розвороти: на двох розгорнутих сторінках уміщено зазвичай вірші, пов’язані мотивом, образом, стилем (ми їх так й аналізуємо – як диптихи). Твір “Свято” [3, 114-115] уміщений один на розвороті, бо досить великий і дещо епічний, оповідний. У ньому розгортається оповідь про одну подію – свято самотності, яке відзначає жінка. Вона звітує читачеві про всі обрядодії під час підготовки і проведення цього дійства, що в давнину було ритуальним. Запрошено дивних гостей – “десяток нездійснених снів”. Їх гостинне шанування господинею і становить кульмінаційний момент цієї міні-історії. Діалогізований монолог героїні – мистецька знахідка, що драматизує розповідь, бо звучить дуже сценічно, легко уявляється як оригінальна мізансцена в театральному спектаклі (жінка вітає і пригощає невидимих гостей). “Рада вас бачить! / Заходьте, сідайте, / вип’єм вина. / Що ви не збулись – / це нічого не значить. / Що ви не збулись – / це не ваша вина” [3, 114]. Господиня відповідає зняковілим гостям на їхні перепрошення, за нездійснені обіцянки.

Розв’язка вірша-монодрами модерністична, адже в останній мізансцені виражено самоцінність мистецтва, яке стає дійовою особою спектаклю. Після гостювання нездійснених снів, застілля і прощання з ними, жінка знайде собі товариша, з яким можна щиро поговорити – це поезія: “...А потім до столу / самотньо присяду / і тихо й печально / цей вірш напишу” [3, 115]. Вірші у циклі “Станція Ворожба” є не тільки текстами, а і їх героями, пов’язаними з головною героїнею і водночас автономними, самостійними.

Мотив спогадів, традиційно притаманний інтимній ліриці, у циклі Г. Гордасевич складний, бо насичений протилежними почуттями радості від ілюзорно повернутого щастя та опору сприймати його як минуле. У вірші “...Руки твої пам’ятаю...” [3, 116] панує перше з названих почуттів, а от у наступному драматичний нерв тексту – неприйняття жінкою минулого часу щодо свого кохання: “Як я тебе любила! / Сказала – і страшно стало. / Як я тебе любила? / Невже це день учорашній?” [3, 117]. Поетичне коло вірша, утворене рядком “Як я тебе любила!” (єдина відмінність – інакший розділовий знак у кінці речення в останньому рядку – !..), – не просто естетичне обрамлення, а й містить символіку кола, тобто означає завершення без кінця, повернення душі до давно пережитого почуття, відтак зміна розділового знаку переводить оклик у задуму, виявляє осмислення емоційної бурі.

Коло, у межах якого можна віддалятися від любові й повертатися до неї, у циклі Г. Гордасевич зачароване. Жінка неспроможна з нього вийти, вона може лише грати в його розривання і втечу. Мотив гри – надівання маски – головний у вірші “Спроба визволення”. Маску, визволену від пут кохання людини, лірична героїня твору надягає, щоб не принизитися перед чоловіком, який знехтував прекрасним почуттям. На його недбале: “Пройшло ж стільки літ! / Здається, тебе я любив”, – вона відповідає ще недбаліше: “Вночі я спокійно сплю, / І навіть не сниться мені, / Що тебе я / люблю...” [3, 118]. Залишається запитанням (певно не тільки для читача, а й для авторки): це гра з одного боку чи з обох? маска збайдужіння просто віддзеркалена жінкою від такої ж маски? Таємниця істинних почуттів героя-коханця цього циклу залишається нерозкритою до кінця, тим і приваблює.

Вірші Г. Гордасевич іноді нагадують малюнки, графіку, бо сприймаються передовсім як чітко окреслений образ. Це відповідає назві циклу, бо ж графіка як найпростіший для людини спосіб відтворення побаченого така ж давня, як і ворожба. У вірші “Самотній птах” спостерігаємо монохромію (один колір) і лінію, яка творить контур предмета: “Снігами поле забіліло, / Над ним летить самотній птах” [3, 117]. Символіка образу птаха зрозуміла: птах – кохання, яке відлетіло із серця, без нього спокійно, але так холодно (“тепер спокійна, що аж страх” – вдала парадоксальна самохарактеристика ліричної героїні). Звідки читачеві зрозуміло, а от куди летить самотній птах? Авторка відповідає, використавши топос магічної поезії українців (вирій) і висловивши сумнів у тому, що птахові вдасться його досягти:

Не розтоплю, мабуть, не вигрію,
Теплом не розжену сльоту.

Не долетить мій птах до вирію,
Впаде, безсилий, на льоту [3, 119].

Трагічне закінчення цього сумного вірша виражає безнадію, втрату жінкою віри не тільки в повернення кохання, а й у можливість любові й щастя.

У циклі “Станція Ворожба” є три вірші, що відкрито, уже за назвою, призначені для чаклування (ясно, що поетичного, мистецького, ігрового). Число “три” в замовляннях має кілька значень, до нашого випадку, гадаємо, найближче – “динамічний цикл змін” [8, 281], що пов’язано із зачатками діалектики, які виникли з уведенням цього числа до первісної картини світу. До третьої спроби чаклування (заявленої в назві вірша) лірична героїня циклу вдається після розлучення з коханим, коли жодної надії на повернення щастя вже немає, тож і чаклувати на приворот не вийде. Будь-які замовляння, як вважають науковці, спонукають до дій, які можна узагальнено представити за формулою “бути чи не бути”. М. Новикова пише: “Протиставлення “буття – небуття” і є, по суті, єдині істинні, бо максимально узагальнені й універсальні діяння (предикати) замовлянь” [8, 288]. Чаклування жінки, яка вже прийняла втрату кохання як невинуватну даність, спрямоване на утвердження буття своєї любові не в реальності чоловіка, а в його пам’яті:

Пам’ятай мене, пам’ятай,
Коли й зовсім мене розлюбиш

І останній спогад загубиш,
Пам’ятай мене, пам’ятай! [3, 120].

За шкалою поступового наростання наявності, це поетичне замовляння відповідає найвищому ступеню присутності [8, 289], адже жінка прагне свого існування в пам’яті чоловіка повсякчас: “В ніч весняну, замріяно-синю, / І в заплакану ніч осінню”, “в дні щасливі і в дні печальні”, “коли будеш старіти й сивіти” [3, 120]. Межа існування образу колишньої коханої у свідомості її

обранця збігається з межею його життя: “Доки будеш жити на світі, / Пам’ятай мене, пам’ятай!” [3, 120]. Подібне бажання (щоб хлопець “усе мене на помислах мав” [11, 42]) бачимо в багатьох творах народної магічної поезії, проте стосується воно реальних взаємин пари, а не спогаду про них. Цим оригінальне третє поетичне чаклування, в якому героїня виходить за межі прагнень своїх далеких пращурів, навіюючи коханому свою ірреальну присутність у помислах без присутності в дійсності.

Мотив життя як дороги засвідчено в назві циклу, бо станція – це завжди лише зупинка на шляху. У віршах “Зупинка в дорозі” і “Прощання зі станцією Ворожба”, які підводять нас до завершення циклу (далі йде останній у ній твір), мотив дороги найвиразніший, провідний. Сенса мотиву прочитується як минання, бо все з’являється на нашому шляху і відходить у минуле.

Г. Гордасевич, нарешті, тлумачить значення образу “станція Ворожба”: “Свиснув поїзд. Пора рушати. / Ти – лиш станція на путі” [3, 122]. Станцію виявляється той, хто зруйнував щасливе і красиве кохання й тепер намагається заглибити свою провину. Станція була правічною, таємничою, магічною, вона заморозила на деякий час, але поїзд рушив і можна спокійно й відсторонено подивитися на неї (на нього), що пропливає за вікном, щоб залишитися в минулому. Жінка продовжує іронізувати: “Й невелика до того ж станція, / Що не кожен поїзд стає” [3, 122]. Це кпини і над невірним коханим, і над собою, щоб притишити біль і не сприймати драму, наче трагедію. Вона не хоче принизити чоловіка, тож великодушно обіцяє згадувати його тільки “всім найкращим”. Авторка знову вписує у свій вірш красивий символічний малюнок птаха: “Відлетів той лелека до вирію, / Що на стрісі гніздо мостив” [3, 122]. Рух як проминання і втрату треба приймати мужньо, долати шлях далі, а якщо й оглядатися, то тільки із вдячністю:

Відлетів у вирій лелека.
Відлетів... Ну що ж, не судьба!

Ось і ти залишилась далеко,
Станція Ворожба [3, 122].

Ворожба була в житті ліричної героїні недовго, закохані не “вік вікували”, як кажуть у замовляннях, чари минули. Так хто ж ворожив, хто чаклував у художньому, проте такому життєвому, майже реальному світі цього поетичного циклу? У різних його творах чаклувало літо, вірші, чаклувала жінка, наворожував кохання чоловік... і все здійснилося, і все минуло.

Останній вірш циклу звучить контраверсійно щодо мотиву проминання, поетеса утверджує те, що зникнути не повинно: “Не одсіяй мені, моя любове! / Світі мені, немов зоря ранкова” [3, 123]. Вона знову ворожить! Її героїня нічого не навчилась, уроків не засвоїла і прикликає любов, закликає не йти. Вірш, а з ним і цикл завершується дистихом, який звучить як ворожіння – пошепки, з повторами, навіюванням своєї волі, прямим звертанням до адресата чаклування:

І я шепчу слова ці знову й знову:
“Не одсіяй мені, моя любове!” [3, 123].

Заперечна форма прохання свідчить, що любов може одсіяти, життя продовжиться й без неї, але це те, чого найбільше боїться лірична героїня – не зради, не минання щастя, не розлучення, а сірого, без саява любові існування. І не важливо, якою буде її осінь, радісною чи гіркою, аби осяяною прекрасним почуттям. Цей вірш потверджує сутність образу ліричної героїні циклу “Станція Ворожба” як “вічної жінки”, як вона назвала себе в одному з попередніх творів.

Цикл завершився, проте жив далі. Уже в незалежній Україні авторка з допомогою сина Богдана видавала, як вона казала, серію поетичних збірок, написаних протягом тривалої творчої праці, одна з них, “Станція Ворожба”, вийшла друком 2001 р. Г. Гордасевич померла, працюючи над нею. Б. Гордасевич спробував проникнути в таємницю цього поетичного прощання із життям, він пише: “<...> як красиво, як романтично пішла з життя поетеса Галина Гордасевич: вона наново пережила те своє кохання – і не змогла його пережити. Тоді змогла, а тепер – ні” [2, 281-282]. Додамо до цієї щемкої людяної інтерпретації життя і смерті: поетеса була не сама в останню мить – з нею були її вірші, рідні, живі, самостійні, які не забудуть своєї авторки й нагадають про неї читачам. Вона, справді, стала вічною жінкою, а птах її кохання долетів до вирію.

Отже, цикл “Станція Ворожба” Г. Гордасевич – це зразок інтимної лірики, що має ознаки драми, замовлянь, сугестивної поезії. Драматичність циклу виявляється в розгортанні любовного конфлікту, у внутрішньому сюжеті як розвиткові подій психологічного плану, у діалогізації монологів і сценічності ситуацій. Замовляння інтертекстуально присутні у віршах “Станції Ворожба” на рівнях ейдетики, психологічного малюнку, мови, віршування. Особливість звернення поетеси до магічної поезії становить паралельність занурювання в її правічні глибини та іронічного дистанціювання від них. Спостережено елемент естетичної гри із чаклуванням як небезпечним, бо непоясненим, засобом комунікації зі світом і самою собою. Сугестія виступає для авторки важливим принципом творення поетичного тексту, завжди має чітко окресленого адресата і адресанта, а от зміст навіювання внутрішньо складний, іноді суперечливий. Екзистенційна привабливість ліричної героїні, неореалістична (з елементами імпресіонізму і експресіонізму) стилістика творів, психологізм і філософічність, “прокляті питання” проблематики, динамічність розвитку конфлікту, ширість висловлювань, красива привідкрита тілесність, біль та іронія (часто самоіронія) у підтексті, висока аксіологія любові обумовлюють сприймання ліричного циклу “Станція Ворожба” Г. Гордасевич як високохудожньої сторінки творчості, талановито вписаної в українську поетичну традицію.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Вінграновський М.* Вибрані твори. – К.: Дніпро, 1986. – 463 с.
2. *Гордасевич Б.* Передмова до розділу “Із збірки “Станція Ворожба” // *Г. Гордасевич.* Твори. – Т. 1. Поетичні твори. – Львів: Каменярь, 2006. – С. 281-282.
3. *Гордасевич Г.* Станція Ворожба // *Г. Гордасевич.* Слід зірниць. – К.: Рад. письм., 1986. – С. 70-123.
4. *Гоць П.* Покутня стежа Галини Гордасевич: Дослідження. – Львів: Українські технології, 2007. – 23 с.
5. *Гризун А.* Поезія багатозначних підтекстів (українська сугестивна лірика ХХ століття): Монографія. – Суми: Університетська книга, 2011. – 358 с.
6. *Драч І.* До джерел. – К.: Дніпро, 1972. – 303 с.
7. *Зимний З.* Йти просто по землі крізь терни // *Г. Гордасевич.* Твори. – Т. 1. Поетичні твори. – Львів: Каменярь, 2006. – С. 5-11.
8. *Новикова М.* Коментар // *Українські замовляння* / Упор. М.Н. Москаленко. – К.: Дніпро, 1993. – С. 199-305.
9. *Новикова М.* Прасвіт українських замовлянь // *Українські замовляння* / Упор. М.Н. Москаленко. – К.: Дніпро, 1993. – С. 7-29.
10. *Українка А.* Твори: У 2 т. – Т. 2. Драматичні твори. – К.: Наук. думка, 1987. – 728 с.
11. *Українські замовляння* / Упор. М.Н. Москаленко – К.: Дніпро, 1993. – 309 с.
12. *Франко І.* Твори: У 2 т. – Т. 1. Поезія. – К.: Дніпро, 1986. – 622 с.

Отримано 4 березня 2015 р.

м. Переяслав-Хмельницький

